

ARTHUR SCHOPENHAUER

22 Februari 1788 - 21 September 1860

„De groote oude kater,” aldus betitelde in een boosaardige bui een van Schopenhauers tijdgenooten hem. En wij moeten, als wij zijn portret op ons laten inwerken, zooals hij is gefotografeerd in zijn ouderdom, toegeven, dat de typeering niet kwaad is. Inderdaad heeft het gezicht, in de zilveren omlijsting van haar en bakkebaarden iets van het omzichtig-afwachterende van een ouden kater met die heldere oogjes, altijd op hun qui-vive, en de dunne lippen, samengeknepen alsof de oude filosoof bang is, dat een al te vinnige opmerking ontijdig de „heining der tanden” zooals Homerus zegt, zou passeeren.

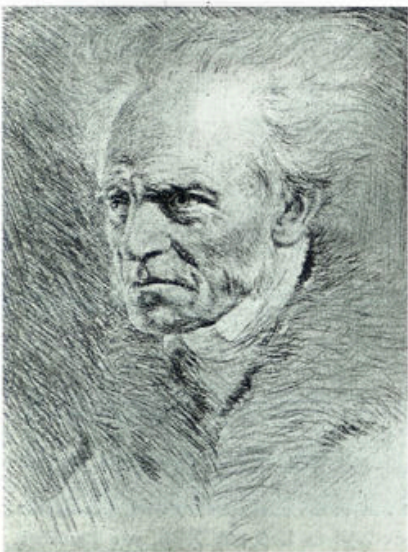
De Frankforters, in wier midden hij zijn latere levensjaren gesleten heeft, hebben hem gekend in die gedaante, als een stuurschen ouden man, die een aantal filosofische werken geschreven had, die niemand ooit las. Zij hebben hem door hun stad zien wandelen, steeds op denzelfden tijd, vergezeld van zijn poedel Atma, of zich op weg begevend naar het restaurant, waar hij geregeld middagmaalde. Velen hebben zich vroolijk gemaakt over zijn grimmigheid, zijn ongemotiveerde wantrouwen, maar weinigen hebben zich afgevraagd wie hij werkelijk was.

Maar wie was hij dan eigenlijk? „Ik ben,” zou Schopenhauer trots op die vraag geantwoord hebben, „de man, die „De wereld als wil en voorstelling” geschreven heeft,” en voor het geval, dat zijn hoorder nog niet zou begrijpen, dat daar alles mee gezegd was, zou hij er bijgevoegd hebben, „de man, die in dit boek een oplossing heeft gegeven van het probleem van het bestaan, die misschien de tot nu toe beproefde oplossingen zal degradeeren tot overwonnen standpunten, in ieder geval echter de denkers der komende eeuwen zal bezig houden. — De rest is bijzaak, bijgevolg ook mijn persoon en mijn levenslot.”

Was het dat? Was de man, die zoo aangrijpend heeft weten te schrijven over de ellende van dit aardse bestaan, die het menschenleven een heen-en-weer geworpen worden noemde tusschen lijden en verveling, die Dantes Hel een dichterlijke voorstelling noemde, waarvoor Dante de stof maar voor 't grijpen had in de rampen van het menschenleven — was deze man zelf

nooit ongelukkig als andere menschen?

„Zeker” — zou Schopenhauer antwoorden — „maar dan heb ik mij altijd gehouden voor een ander dan ik eigenlijk ben; bijvoorbeeld voor een privaat-docent, die niet professor wordt en geen hoorders heeft, of voor iemand, van wien deze filister kwaad spreekt en die theetante kletst, of voor den aan-

278

geklaagde in dat beledigingsproces, of voor den minnaar, om wien dat meisje, waarop hij nu juist zijn zinnen heeft gezet, niets geven wil, of voor den patiënt, dien zijn ziekte aan zijn huis bindt, of voor andere dergelijke personen, die het met dergelijke misères te kwaad hebben. Dat alles ben ik niet geweest, dat alles was vreemde stof, die ik een oogenblik gedragen en dan tegen een andere heb afgelegd.” Intusschen geeft Schopenhauer in deze woorden een korte samenvatting van eigen leven. Bijna alles staat erin, tot zelfs het proces met dat vrouwtje toe, dat hij eens zoo hardhandig de deur uit gezet had. Maar tevens de opbrengt van heel Schopenhauers filosofie, die filosofie, waarvan Schopenhauer zelf, trots 't feit, dat hij zich soms op de christelijke erfzonde-leer beroept als steun voor zijn pessimisme, zoo eerlijk is te erkennen „dat zij met de dogma's der joodsch-christelijke geloofsleer in een wel nergens uitgesproken, maar stilzweigend onloochenbaar te constateeren tegenspraak staat.” Die filosofie loopt daarop uit, dat de mensch alle ellende van zijn leven beschouwt als toevallig, den grond van zijn wezen niet rakende, zich houdt aan het oude „sustine et abstine,” duld en ont-houd u. Schopenhauer roept den lijdenden mensch toe: blusch den wil tot leven in u uit, dien wil, die u steeds weer nieuwe zinsbegoochelingen voortoovert en u nooit tot bevrediging doet geraken en verhef uzelf tot een zuiver kennend wezen, tot een spiegel der wereld. Vandaar zijn bewondering voor de Indische asceten.

Heeft Schopenhauer daar zelf bevrediging bij gevonden? Al zijn goedbedoelde raadgevingen aan anderen kunnen niet de aangrijpende klacht overstemmen: „Mijn gansche leven lang heb ik mij verschrikkelijk eenzaam gevoeld en steeds den diepen zucht geslaakt: Geef mij thans een mensch! Tevergeefs!” En evenmin kan zijn bewondering voor de Indische asceten ons het tandenkarsende lied doen vergeten, waarin hij spreekt tegen den daemon zinnelijkheid: „O wellust, o hël, o zinnen, o liefde, niet te bevredigen en niet te overwinnen!” Neen, Schopenhauer was geen ascet, en, wij voegen het erbij: hij had ook niet moeten wenschen het te worden. Doch, zooals gezegd, iets anders schoot hem krachtens zijn wereldbeschouwing niet over.

Augustinus heeft ergens gezegd, dat de wijsbegeerte wel het ideaal kan schilderen, waarnaar de mensch zich te richten heeft, doch dat het Christendom alleen ons leeren kan, den weg te bewandelen. Wij zijn geneigd er bij te zeggen: ook het ideaal is verschillend. Doch het is in ieder geval een kwaad ding voor een filosoof, die weet, dat zijn filosofie „in tegenspraak staat met de joodsch-christelijke geloofsleer,” te moeten erkennen, staande voor het portret van den ascetischen stichter der Trappisten-orde: „Dat is zaak der genade.”

Q. A. de R.

Voor de Zieken

Door Dr A. C. DIEDERIKS

Onlangs las ik van een zieke, die zóó moe was dat ze dacht: ik kan niet meer strijden, ik ben verslagen. Maar toen kwam ineens de bevrijdende gedachte: mijn vrienden zullen me niet opgeven en voor me bidden. Van dat oogenblik af kwam er een merkbare verandering ten goede. Ik wil natuurlijk niet zeggen dat ons daarmede een toovermiddel gegeven is om elke ziekte en elke pijn maar zoo gauw mogelijk weg te bidden. Maar ik wil u wél zeggen: weet dat er menschen zijn, die voor u bidden. En denk er vooral aan dat van onzen Heiland geschreven staat, dat Hij voor ons bidt. Dat wil dus zeggen: ook voor u. En dan is immers alles goed!